

Relevanța temei, structura complexă și pictura veridică a caracterelor sunt doar unele din calitățile noului roman al lui Oleg Serebrian *Pe contrasens* (Cartier, 2021). Discursul construit cu multă îngăduință – expresiv, domol, aflat într-o ascensiune treptată de impaciență și fiind dotat minuțios cu variate nuclee simbolice, analogii, contradicții, digresiuni, retrospective, analize psihologice, precum și cu numeroase încifrări semiologice –, îl prezintă pe autor drept un adevărat inginer al scriiturii românești. Ca și în cazul narațiunii lui Umberto Eco, de exemplu, acest roman se plasează la granița dintre ficțiune, mister și realitate, având un eșafodaj de date de natură psihologică, istorică, geografică, culturală și de alte cunoștințe enciclopedice.

Pe contrasens este cel de-al treilea roman dintr-o trilogie istorică și psihologică, ce constituie o panoramă socio-politică a secolului al XX-lea, văzută prin filiera unor crize psihologice trăite în perioade și circumstanțe diferite de membrii familiei von Randa, originari din Bucovina. Personajele Marta din *Cântecul Mării* (2011) și Woldemar din cartea intitulată analog (2018) se regăsesc episodic și în romanul *Pe contrasens*, totuși acesta nu este neapărat o continuare a primelor. De fapt, fiecare dintre cele trei romane poate fi citit independent, fără careva dificultăți de înțelegere. Romanul *Pe contrasens* expune confesiunile talentatului matematician Alex von Randa. Mărturisirile cuprind 30 de caiete și sunt cuprinse într-o narațiune-cadru a cărui povestitor este chiar nepotul său, Woldemar. Caietele reconstituie ascensiunea spectaculoasă și apoi ruina dramatică a personalității tânărului neconformist. Perspectiva spațială, cu accentul pe spațiul închis al frământărilor din conștiința personajului, se situează, în mare parte, în Germania, protagonistul fiind student la Universitate din Göttingen, apoi angajat la un centru nazist, secretizat, de la Peenemünde, specializat în proiectarea rachetelor aerobalistice. Narațiunea-cadru este situată, la fel, în Germania, dar la o distanță de câteva decenii de la ultimul an menționat în confesiunile personajului principal. Atitudinea protagonistului față de anumite caractere masculine debusolează cititorul, Alex este marcat de prietenii sale deosebit de idealizate pe care le are de-a lungul anilor. Moartea primului său prieten, Enno, îi influențează mult profilul psihologic. Fiind mereu în căutarea acelei identități pierdute în copilărie, personajul principal se pomenește într-o perpetuă căutare a sinelui, fie prin încercarea de a se forma pe el însuși după modelul lui Enno, fie prin căutarea acestui prototip în alte caractere masculine, mai întâi în persoana lui Irmin, apoi în cea a lui Wolf, fiul lui Irmin și a Linei.

Totodată, *Pe contrasens* recrează, în cheie simbolică, lumea de coșmar a celui de-al Doilea Război Mondial. Tensiunea psihologică, cauzată de lupta naratorului-actor cu propria conștiință și dublată de starea de

alertă instaurată în lume din cauza ideilor paranoice ale lui Hitler, menține cititorul într-o încordare crescândă pe întreaga durată a lecturii. Surprinsă de nenumărate ori, tema războiului reprezintă unul dintre cele mai marcante aspecte ale existenței umane. Acum, în interpretarea originală a lui Oleg Serebrian, cititorul ajunge să conștientizeze felului în care acesta afectează mentalitatea și structura sufletească a omului, dar și cum luptele de pe „frontul subconștientului” debordează conștientul individului până la trecerea în fapte concrete, istorice. Autorul încearcă astfel să adreseze o invitație cititorului secolului al XXI-lea, să înțeleagă mizele și efectele catastrofelor universale, așa cum este războiul.

Pe contrasens este indubitabil ținta de interes a mai multor categorii de cititori, fiindcă, din punct de vedere compozițional, se înscrie în registrele mai multor tipuri de roman: istoric, psihologic, bildungsroman, *mystery roman*, roman polițist și roman polifonic. Lectorul este nevoit să fie atent, precaut, pregătit să evalueze și să revizuiască neîncetat, pentru că textul încorporează perspective diferite. Un fapt contat este mai apoi contrariat, apare impresia paradoxală că sensul se retrage pe măsură ce se formează, prin aceasta se creează un sentiment de incertitudine radicală, insurmontabilă. Cititorul este invitat să citească conștient: să simtă, să iubească, să călătorească alături de Alex: „Oricum, constat că nu se găsesc frazele potrivite ca să fac să înțelegeți ce mi s-a întâmplat, pentru că nu e vorba de fapte, ci de stări, niște stări care nu se lasă descrise”. Cartea acceptă doar să fie trăită. Protagonistul îndeamnă cititorii să se refugieze în acea dimensiune salvatoarea, dar și diabolică, în care Ceilalți nu pot pătrunde – lumea interioară a fiecăruia dintre noi.

Situarea protagonistului pe *contrasens*, adică împotriva tuturor, se întrevinde de la bun început, prin caracterul și acțiunile sale, dar și prin atitudinea pe care o manifestă față de viață. Cuvântul „*contrasens*” înseamnă și „lipsit de sens”, or, decizia hotărâtoare a protagonistului se trage anume din această lipsă de sens pe care o trăiește: „... am înțeles cum am trăit și că nu mai puteam trăi nici astfel, nici altfel. Ne luăm zilele atunci când nu mai avem pentru cine sau pentru ce exista. În viață ne ține fie dragostea și grija pentru cineva, fie sentimentul unei datorii, certitudinea unei meniri. În momentul când constăți că nu ai nici una, nici cealaltă, ajungi la punctul zero, descoperind abia atunci că moartea e o fatalitate, iar viața o șansă unică.” În pofida acestui sfârșit fatidic, care ar da impresia unui subiect închis, terminat, cartea provoacă la numeroase discuții și reflecții, care generează variate interpretări.

Diana DEMENTIEVA